

طراحی الگوی مهارت آموزی دوره ابتدایی در برنامه درسی نظام تعلیم و تربیت

بهاره تقی دخت صلحدار^۱، مریم صفر نواده*^۲، علیرضا عراقیه^۳، ناهید شفیعی^۴، اسفندیار دشمن زیاری^۵

چکیده

تحقیق حاضر، میزان توجه برنامه درسی دوره ابتدایی به مهارت آموزی را مورد کاوش و بررسی قرار داده است. داده‌های مورد مطالعه بر اساس پژوهش کیفی از طریق مصاحبه جمع‌آوری شده است. حجم نمونه را ۲۲ نفر از کلیه متخصصان و فعالان برنامه درسی و آموزش ابتدایی تشکیل دادند. تحلیل داده‌ها از طریق تحلیل تم صورت گرفت. نتایج نشان داد نتایج تحلیل مصاحبه‌ها حاکی از آن بود که جهت طراحی الگوی برنامه درسی مهارت‌آموزی در دوره ابتدایی ۱۰۲ شاخص (برگرفته از کدگذاری باز) ۲۶ مولفه (برگرفته از کدگذاری محوری) ۱۰ بعد (برگرفته از کدگذاری انتخابی) باید مورد توجه قرار بگیرد. ابعاد فوق عبارتند از مهارت فردی، مهارت اجتماعی، مهارت ارتباطی، مهارت اخلاقی، مهارت تفکر، مهارت حل مسئله، مهارت فناوری، مهارت زیست محیطی، مهارت اقتصادی، مهارت بهداشتی. نتایج وضعیت سنجی مولفه‌ها نشان داد میزان توجه برنامه درسی دوره ابتدایی به مولفه‌های مهارت‌آموزی (خودشناسی - جرات‌مندی - کنترل هیجانات عاطفی و رفتاری - همدلی - رابطه با همسالان - همکاری - مولفه کلام (گفتگو) - شنود موثر - صداقت و راستگویی - امانتداری - حسادت نکردن - تفکر خلاق - تفکر نقاد - فهم مسئله - تصمیم‌گیری - مدیریت زمان - ساخت‌افزار و نرم‌افزار - شبکه جهانی اینترنت - دوستدار محیط زیست - مصرف بهینه انرژی - مدیریت پسماند - کارآفرینی - مدیریت مالی - تغذیه سالم - پوشش مناسب - آگاهی از بیماری‌ها) بررسی شاخص‌های برانندگی نیز نشان داد که مدل از برازش خوبی برخوردار بوده و مورد تایید است.

واژگان کلیدی: برنامه درسی، مهارت‌آموزی، دوره ابتدایی.

^۱ دانشجوی دکتری برنامه ریزی درسی . گروه علوم تربیتی . دانشگاه آزاد اسلامی واحد اسلامشهر taghidokht65@gmail.com

^۲ دانشیار . عضو هیات علمی وزارت بهداشت درمان/پزشکی (نویسنده مسئول) Dr.safarnavadeh@gmail.com

^۳ استاد تمام . گروه علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اسلامشهر araghieh@islamshahr.iau.ir

^۴ استادیار . گروه علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اسلامشهر dr.n.shafiee@gmail.com

^۵ استادیار . عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز doshmanziari@gmail.com

مقدمه

امروزه بسیاری از والدین می‌دانند که آموزش مهارت‌های زندگی در سال‌های اولیه فرزندانشان بسیار حائز اهمیت است. مهارت‌آموزی مجموعه مهارت‌ها و مفاهیم نهفته در توسعه شخصی و حرفه‌ای تعریف شده است که جدای از هم نیست و هماهنگی، هم‌افزایی و توان انتقال قابل توجهی در ارتباط و پویایی بین آنها وجود دارد (Kumar، نقل از ناصری، شریفی، ایمانی، ۱۳۹۸، ص ۴۳). مهارت به معنای دانش عملی در ترکیب با هوش، تخصص، هنر یا علم، مهارت دستی، هدف بزرگ دانش یا درک چیزی و توانایی در زمینه خاصی است. مهارت، توانایی انجام کارهای مربوط به یک شغل در سطح حرفه‌ای متناسب با استانداردهای هر شغل است. مهارت همان کاربرد دانش است (سیلانه و کرمی، ۱۳۹۳، ص ۹۴). مهارت، رفتاری آموختنی است که با تکرار، تمرین و یادگیری اصول اولیه، می‌توان کیفیت آن را بهبود بخشید. به عبارت دیگر، مهارت چیزی فراتر از دانش است که تنها به آموخته‌های نظری فرد اشاره دارد، بلکه متشکل از دانش و توانایی به‌کارگیری آن دانش در عمل است. بنابراین، کسب مهارت تنها با فراگرفتن نظریه‌های علمی امکان‌پذیر نمی‌شود و نیازمند تمرین و تجربه در موقعیت‌های واقعی است (عربیون، ۱۳۹۵، ص ۱۸). در تعریفی کلی می‌توان گفت مهارت‌آموزی عبارت است از تلاش در جهت کسب تخصص حرفه‌ای ماشینی، تلاش فنی، ورزشی در امور مدیریتی و اکتساب روش‌ها و برخوردهای متناسب در مقابل مسائل دقیق اجتماعی (لطفی جلال‌آبادی، ۱۳۹۸، ص ۷۵). یک سری از رویدادها در زندگی وجود دارد که باید کودکان در سنین پایین با آن‌ها آشنا شوند که در بزرگسالی دچار مشکل نشوند. از جمله رویدادها؛ تحمل کردن بسیاری از مشکلات زندگی، ساختن یک زندگی هدفمند، منعطف در برابر فشارهای زندگی، برقراری ارتباط با افراد جامعه، مدیریت کردن بحران‌های زندگی و از پس مسئولیت‌های فردی و اجتماعی در زندگی خود برآمدن. انسان در زمان‌های مختلف زندگی با مشکلات زیادی روبرو می‌شود که بهتر است از کودکی با بخشی از این مشکلات آشنا شود تا در بزرگسالی دچار یاس و ناامیدی نشود. با آموزش چنین مهارت‌هایی کودکان یاد می‌گیرند در بزرگسالی با مواجهه رویدادهای مختلف بهترین عکس‌العمل را از خود نشان دهد. عقاید، طرز فکر و عاداتی که فرد در کودکی با آن‌ها مواجهه می‌شود به او کمک می‌کند که در بزرگسالی چگونه رفتار کند که سبب شکست یا موفقیت آن فرد شود.

در چهار دهه اخیر آموزش مهارت‌های زندگی به کودکان مورد توجه ویژه‌ای در جهان قرار گرفته است. اما در بعضی از کشورها می‌توان گفت تقریباً یک دهه است که بر روی آن کار شده است. مهارت‌های ویژه‌ای که در بعضی از کشورها بیشتر به آن می‌پردازند، عبارت است از؛ مهارت تفکر خلاقانه، مهارت تصمیم‌گیری، مهارت حل مسائل، مهارت ارتباط موثر با دیگران، مهارت چگونگی مقابله با استرس، مهارت چگونگی مقابله با هیجان‌ها، مهارت همدلی کردن با اطرافیان، مهارت آگاهی کامل از شخصیت خود. جامعه و والدین انتظار دارند یادگیری مهارت‌های فوق در برنامه درسی نظام آموزش و پرورش بلاخص دوره ابتدایی اتفاق بیافتد زیرا این دوره زمینه و شرایط شکل‌گیری شخصیت و رشد همه جانبه کودکان را فراهم می‌سازد. به اعتقاد صاحب نظران، این دوره مناسب‌ترین فرصت برای تحصیل و یادگیری است و سرآغاز رشد استعدادها و توانایی‌های کودک است و چنانچه کودکان در این سنین مهارت‌های لازم را نیاموزند، فرصت جبران آن در مراحل بعدی رشد وجود نخواهد داشت. افزایش کیفیت آموزش‌های مهارتی، به بالا رفتن کارایی افراد جامعه برای کمک به برخورد درست با مسائل و مشکلات زندگی، توسعه فردی، رشد اقتصادی و اشتغال در جهت بهبود کیفیت زندگی مردم کمک می‌کند (اخوان، ۱۳۹۹، ص ۱). محیط مدرسه می‌تواند برنامه‌های مهارت‌آموزی را برای ارتقاء عملکرد و رفاه روزمره در دانش‌آموزان فراهم کند و از بروز مشکلات روانی که بر عملکرد مدرسه تاثیر منفی می‌گذارد، جلوگیری کند (آماندا، ۲۰۱۹، ص ۷۰۸). نتایج تحقیق

نشان داده که مهارت‌های تفکر خلاق بر پایه سه مولفه اصلی دانش، نگرش و مهارت برای کودکان دوره ابتدایی تجدیدنظر در برنامه‌های معمول آموزش دانش‌آموزان و توجه بیشتر به عامل خلاقیت در برنامه‌های آموزشی ضرورت دارد و پیشنهاد شده است تا برنامه ریزان درسی و دست‌اندرکاران تربیتی در دوره ابتدایی، اهتمام و عنایت خود را در آموزش مهارت‌های تفکر خلاق در برنامه درسی دوره ابتدایی مبدول دارند (صفایی، ۱۴۰۰، ص ۵۷۹). با توجه به اینکه دوره ابتدایی دوره پایه‌ریزی ساختار شخصیتی، شکل‌گیری رشد عقلانی، اجتماعی و عاطفی و شخصیت آدمی و توسعه مهارت‌های بنیادی و حرکتی است، لازم است به برنامه درسی مهارت‌های زندگی، ابعاد دانش، نگرش و مهارت به موازات هم و به طور یکسان مورد توجه قرار گیرند (ادیب‌منش، ۱۴۰۰، ص ۲۵۶). در نظام آموزشی اغلب کشورهای توسعه یافته جهان، نحوه آموزش مهارت‌ها به گونه‌ای پیش می‌رود که دانش‌آموزان با فرا گرفتن حرفه و مهارت از مدرسه خود فارغ التحصیل می‌شوند نه صرفاً با گرفتن مدرک. این کشورها، سرمایه‌گذاری و ایده‌های زیادی را برای پیاده کردن مهارت آموزی در مدارس خود صرف نموده‌اند تا آنجایی که توانسته‌اند مهارت‌های شغلی را با تغییر و تحول در نظام آموزشی خود ترویج دهند. به ادعای محققان، بر طبق تحلیل و توصیف پژوهش‌های مرتبط به آموزش کارآفرینی و مهارت در مدارس، اهم چالش‌های مهارت آموزی و آموزش کارآفرینی در مدارس عبارتند از: منابع درسی، فقدان ارتباط با جامعه پیرامونی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش کارآفرینی، فناوری، اعتبارات، ارتباط جامعه تعلیم و تربیت با تجارت و کسب‌وکار، مربیان و پژوهش (حجازی و بختیاری، ۱۳۹۸، ص ۱). بنابراین، توجه و اهتمام به موضوع مهارت‌آموزی در دوره ابتدایی و بررسی و واکاوی آن، از آن جهت ضرورتی اجتناب ناپذیر است که اولاً به افراد کمک می‌کند تا چگونگی کنار آمدن با فشارهای زندگی، داشتن یک زندگی هدفمند و انعطاف پذیر برای مواجهه با مشکلات زندگی، برقراری تعامل سازنده با دیگران با بیشترین سود و کمترین ضرر به خود و دیگران، روابط بین فردی بالنده و رشددهنده با کمترین کشمکش و تعارض، خروج از بحران‌های زندگی با مدیریت صحیح و بیشترین مصلحت روش انتخابی و برآمدن از پس مسئولیت‌های فردی و اجتماعی در زندگی را یاد بگیرد. دوماً، فلسفه تشکیل هر نهاد یا سازمانی پاسخگویی به نیاز یا نیازهای معینی است و نظام آموزش و پرورش نیز از آن رو شکل یافته و قوام گرفته است که شهروندانی موثر و مطلوب را متناسب با نیازها و ارزش‌های اجتماعی تربیت نموده و تحویل جامعه دهد. اما مطالعات نشان می‌دهد توجه کتب درسی دوره ابتدایی کشور به مهارت‌های فردی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی نامطلوب است (بدایان و ناطقی، ۱۳۹۵، ص ۱). یا در مطالعه‌ای دیگر مشخص شده است که در چهارچوب این برنامه درسی، آموزش مهارت سخن گفتن به صورتی متناسب با بافت موقعیت، انتقادی و با کمک فناوری اطلاعات و ارتباطات برنامه ریزی نشده است (همان، ص ۱۲۱). سوماً، چون دانش‌آموز آینده شغلی خواهد داشت، باید خاطر نشان کرد که خیل فارغ‌التحصیلان آموزش و پرورش هر سال بیش از سال‌های قبل به لشکر بیکاران تحصیل کرده فاقد مهارت کشور، اضافه می‌شوند و این خود نشانگر ناکارآمدی نظام آموزش و پرورش در مهارت‌آموزی دانش‌آموزان است و از سوی دیگر برخی اولیاء با درک دیر هنگام این موضوع، به دنبال صرف هزینه برای مهارت‌آموزی فرزندان فارغ التحصیل خود بر می‌آیند و این هم موجب سرخوردگی فرزندان و ایجاد روحیه یاس، ناامیدی و همین‌طور بدبینی به کارآیی نظام تعلیم و تربیت می‌شود و هم موجب صرف هزینه از سبد خانواده و اتلاف عمر فرزندان آنها و به تبع آن تاخیر در ورود به بازار کار و تشکیل خانواده می‌شود (مرادی‌دهقی، ۱۳۹۸، ص ۸). در عین حال باید گفت با توجه به اینکه یکی از دلایل بیکاری در ایران فقدان مهارت‌های مورد نیاز بازار کار از سوی جویندگان کار است، ارائه آموزش‌های مهارتی نقش به‌سزایی در کاهش میزان بیکاری ایفا می‌کند (مقیمی، ۱۳۹۷، ص ۶۸۲). الگوی مهارت‌آموزی به دلیل همراه بودن با اصول یادگیری فعال همچون دست‌ورزی، همیاری، بازخوردگیری و پایبند بودن بر این اصول از جمله موثرترین و پرکاربردترین گزینه‌های تربیتی در حوزه فرآیند یاددهی و یادگیری در برنامه درسی دوره ابتدایی در چند دهه اخیر می‌باشد؛ که طی آن دانش‌آموختگان فرصت می‌یابند به تمرین پرداخته و دانش و آموخته‌های خود را در قالب عمل به‌کار گیرند و از مهارت‌هایی همچون کارورزی، دست‌ورزی، به‌کارگیری عملی بهره گرفته و در زندگی روزمره و همچنین برنامه درسی دوره ابتدایی در کلاس‌های درس عملی مورد استفاده قرار

دهند (نوروزی مصیری، ۱۳۹۸، ص ۱). برنامه درسی دوره ابتدایی شامل تجاربی است که کودکان از طریق آن به خودشکوفایی رسیده و یاد می‌گیرند تا برای زندگی بهتر با همگان مشارکت داشته باشند.

دوره ابتدایی از لحاظ رشد، تربیت و تکوین شخصیت کودکان، دوره‌ای بسیار مهم و پراهمیت است که پایه و اساس آموزش‌های بعدی قرار می‌گیرد. اهمیت و ضرورت مهارت‌آموزی در این مقطع به این دلیل است که اگر این آموزش‌ها (تفکر نقادانه، خلاقیت، نوآوری، حل مسئله، خودمدیریتی، ریسک‌پذیری و...) از سنین نخستین آغاز نشود، با شکل‌گیری شخصیت در سال‌های بعد، میزان اثربخشی و نفوذ آموزش کم شده و تأثیری که این مقطع سنی برای شکل‌گیری مهارت‌های مختلف در کودکان دارد، در سال‌های بعد کم رنگ تر خواهد شد و در این بین افرادی که روش‌ها و شیوه‌های صحیح در انواع مهارت‌ها را فرا نگرفته‌اند و مهارت‌های لازم در جهت تطبیق خود با خانواده و جامعه را نیاموخته‌اند با آسیب‌های جدی و متعددی در حوزه زندگی شخصی و زندگی شغلی خود روبرو خواهند شد. نکته مهم تر اینکه لازم و ضروری است تا از دوره ابتدایی، به مهارت‌آموزی در دانش‌آموزان پرداخت تا آنها یاد بگیرند که چگونه شکنندگی را از خود دور ساخته، انعطاف‌پذیر بوده و به مسائل و مشکلاتی که در زندگی اتفاق می‌افتد، به عنوان معماهایی قابل حل نگاه کنند. واکاوی اسناد فرادست نظام‌های آموزش و پرورش در کشورهای پیشرفته و یا در حال توسعه نشان می‌دهد که در کشورهایی مانند آمریکا، کانادا، انگلستان، آلمان و هندوستان، توجه اسناد فرادست و برنامه درسی دوره ابتدایی به مهارت‌های تفکر خلاق بیش از ایران است. در مطالعه‌ای که به منظور طراحی الگو برنامه درسی تفکر خلاق بر اساس عناصر اصلی برنامه درسی (اهداف، محتوا، روش‌های تدریس و ارزشیابی) در ایران و برای دانش‌آموزان دوره ابتدایی انجام شده در پژوهشی با عنوان عوامل مؤثر بر عملکرد شغلی فارغ التحصیلان مشخص شده است که مهمترین عامل تأثیرگذار بر عملکرد شغلی فارغ التحصیلان، مهارت‌های شغلی آموخته شده در رشته تحصیلی در مدرسه است و هر چه مهارت آموزی دانش‌آموزان در مدرسه بیشتر باشد، موفقیت و عملکرد شغلی فارغ التحصیلان بهتر خواهد بود (Sunshine, 2015, 63).

به رغم اهمیتی که در اسناد مختلف نظام آموزش و پرورش کشور برای مهارت‌آموزی قائل شده است، آموزش و پرورش همچنان در رنج دیرین فقر مهارت‌آموزی به سر می‌برد (مرادی‌دهقی، ۱۳۹۸، ص ۵). مرور مطالعات بیانگر آن است که در کتب درسی دوره ابتدایی و در حوزه اهداف، محتوا و ارزشیابی برنامه درسی دوره ابتدایی، آموزش مهارت‌های مختلف اعم از مهارت اجتماعی، مهارت ارتباطی، مهارت حل مسئله، مهارت تفکر نقادانه، مهارت تفکر خلاق، مهارت استقلال و مهارت شناخت و کسب فرصت‌های شغلی و... از کیفیت متوسطی برخوردار است و در عین حال، میزان مهارت‌های ضروری و مورد نیاز قرن بیست‌ویکم در دانش‌آموزان دوره ابتدایی کم است. به طوری که این کمبود در مهارت‌های اجتماعی در مهارت‌های گفتاری دانش‌آموزان دوره ابتدایی قابل مشاهده است. قدسی (۱۴۰۱)، در مطالعه‌ای با ۱۰ نفر از معلمان درس کارآفرینی پایه ششم، روسای پژوهشکده‌ها و مدیر مرکز رشد آموزش و پرورش شهرستان مشهد نشان داد عوامل مؤثر بر مهارت آموزی به ترتیب به صورت معلم، برنامه‌های آموزشی مدرسه، خانواده، توانایی حل مساله و مهارت‌های فردی می‌باشد. ناصری‌الاشتی (۱۳۹۹) در پژوهشی تحت عنوان الگوی بومی‌سازی برندینگ مهارت‌آموزی و کارآفرینی فردی و اجتماعی در مدارس ایران نشان داد که پیامدهای داخلی دارای ابعاد: انگیزش دانش‌آموزان، گرایش کارآفرینانه در مدرسه، تشویق و حمایت از دانش‌آموزان مستعد بود. نتایج‌بخش کمی نشان داد که تأثیر تمامی ابعاد عوامل داخلی و خارجی بر برندسازی مهارت‌آموزی در جهت کارآفرینی فردی و اجتماعی مورد تأیید واقع شدند. حیدری (۱۳۹۹) در پژوهشی تحت عنوان بررسی نقش مهارت آموزی در میزان رغبت فارغ التحصیلان دانشگاهی به کارآفرینی نشان داد که که میزان رغبت به کارآفرینی با نگرش به کارآفرینی در بین فارغ التحصیلانی مهارتی در سطح بالایی قرار دارد هم چنین هنجارهای اجتماعی، کارآمدی کارآفرینی و دانش کارآفرینی در سطح متوسطی قرار دارند. قاسمی خیرآبادی و خورشیدی (۱۳۹۸) در پژوهشی تحت عنوان مولفه‌ها و شاخص‌های حکمرانی آموزش‌های مهارتی در سطح فروملی و محلی نشان دادند که سه بعد آموزش‌های مهارتی و کارآفرینی، حکمرانی، آموزش‌های مهارتی کیفی و بازار محور و ۲۷ مولفه و ۱۷۳ شاخص سازنده احصا گردیده است. Papyrina (۲۰۲۱) در پژوهشی تحت

عنوان شکاف اعتماد دانش‌آموزان: تفاوت جنسیتی در خودکارآمدی مهارت شغلی نشان داد که دانش‌آموزان دختر نسبت به دانش‌آموزان پسر در مهارت‌های بین فردی، شخصیت دوستانه/رفتاری و توانایی سازمانی خودکارآمدی بالاتری را گزارش کردند، در حالی که دانش‌آموزان پسر درک خود از مهارت در حل مسئله، تجزیه و تحلیل/کمی، فنی و مهارت‌های رایانه‌ای را بیشتر گزارش کردند. مطابق با انتظارات، هیچ تفاوت جنسیتی در اعتماد در رهبری، ابتکار، برنامه‌ریزی استراتژیک و مهارت‌های کارآفرینی یافت نشده است. بنابراین، لازم و ضروری است تا با توجه به فقدان الگویی منسجم و کاربردی در حوزه مهارت‌آموزی در برنامه درسی دوره ابتدایی، به طراحی الگوی برنامه درسی مهارت‌آموزی در دوره ابتدایی پرداخته شود. زیرا همان طور که محققان پیشین همچون تقیه (۱۳۹۸) نیز اشاره داشتند، طرح برنامه درسی مناسب، روند مهمی است که متخصصان به کار می‌گیرند تا باعث ایجاد انگیزه و یادگیری صحیح در دانش‌آموز شود. وارد کردن مفاهیم مرتبط با مهارت‌های مختلف در برنامه درسی باعث می‌شود تا دانش‌آموزان از همان ابتدا و در زمان تکوین و شکل‌گیری شخصیت خویش، انواع مهارت‌ها را نه فقط در قالب یک درس، بلکه وظیفه و مسئولیت انسانی خود تلقی کنند. دانش‌آموزان در مدارس آموزش می‌بینند تا دانش و ارزش‌ها را فراگیرند و آنها را در زندگی به کار برند که در اینجا برنامه‌ریزی درسی بسیار مهم و اساسی است و همین نکته، ضرورت طراحی الگوی برنامه درسی مهارت‌آموزی در دوره ابتدایی را بیش از پیش مشخص می‌سازد.

روش تحقیق

تحقیق حاضر از نظر هدف، کاربردی، از نقطه نظر روش کیفی با راهبرد داده بنیاد خود ظهور (گردند تئوری) و از نظر اجرا میدانی می‌باشد. جامعه آماری پژوهش را کلیه متخصصان و فعالان آموزشی که در ارتباط با موضوع پژوهش دارای زمینه علمی و سابقه مرتبط بودند تشکیل دادند. در این پژوهش از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شده است که تا مرحله اشباع نظری ادامه داشته است و تعداد ۲۲ نفر از متخصص در مصاحبه شرکت نمودند. ابزار گردآوری داده‌ها نیز مصاحبه نیمه ساختار یافته می‌باشد. در این بخش مطابق استراتژی مطالعات کیفی، تجزیه و تحلیل داده‌ها از طریق سه نوع کدگذاری باز و محوری و گزینشی یا انتخابی صورت گرفت. کدگذاری فرآیندی نظام‌مند در روش تحقیق کیفی برای شناسایی مقوله‌ها یا مضامین مستتر در نوشتار، گفتار یا مشاهدات است. که در کدگذاری باز، مفاهیم درون مصاحبه‌ها و اسناد و مدارک بر اساس ارتباط با موضوعات مشابه طبقه‌بندی می‌شوند. هدف از کدگذاری محوری ایجاد رابطه بین مقوله‌های تولید شده (در مرحله کدگذاری باز) است. کدگذاری انتخابی عبارت است از فرآیند انتخاب دسته‌بندی اصلی، مرتبط کردن نظام‌مند آن با دیگر دسته‌بندی‌ها، تایید اعتبار این روابط، و تکمیل دسته‌بندی‌هایی که نیاز به اصلاح و توسعه بیشتری دارند.

جدول ۱- اطلاعات نمونه‌بخش کیفی

ردیف	جنسیت	مدرک تحصیلی	رشته تحصیلی	سابقه شغلی	ملاک ورود
۱	زن	دکتر	برنامه‌ریزی درسی	۱۷	دارای کتاب و مقاله
۲	زن	دکتر	برنامه‌ریزی درسی	۱۸	دارای مقاله
۳	مرد	دکتر	برنامه‌ریزی درسی	۲۰	دارای مقاله و شرکت در همایش‌ها
۴	مرد	دکتر	برنامه‌ریزی درسی	۲۳	دارای کتاب و مقاله
۵	مرد	دکتر	برنامه‌ریزی درسی	۳۲	دارای کتاب و مقاله
۶	مرد	دکتر	برنامه‌ریزی درسی	۱۸	دارای مقاله و شرکت در همایش‌ها
۷	زن	دکتر	برنامه‌ریزی درسی	۱۶	دارای مقاله و شرکت در همایش‌ها
۸	مرد	دکتر	برنامه‌ریزی درسی	۱۷	دارای مقاله و شرکت در همایش‌ها
۹	مرد	دکتر	برنامه‌ریزی درسی	۱۹	دارای مقاله و شرکت در همایش‌ها

۱۰	زن	دکتر	برنامه‌ریزی درسی	۱۵	دارای مقاله و برگزاری کارگاه علمی
۱۱	زن	دکتر	برنامه‌ریزی درسی	۱۹	دارای مقاله و شرکت در همایش‌ها
۱۲	مرد	دکتر	روانشناسی تربیتی	۲۶	دارای مقاله و شرکت در همایش‌ها
۱۳	مرد	دکتر	روانشناسی تربیتی	۲۵	دارای مقاله و شرکت در همایش‌ها
۱۴	مرد	دکتر	روانشناسی تربیتی	۱۹	دارای کتاب و مقاله
۱۵	زن	دکتر	روانشناسی تربیتی	۱۷	دارای کتاب و مقاله
۱۶	زن	دکتر	روانشناسی تربیتی	۱۶	دارای کتاب و مقاله
۱۷	مرد	کارشناسی ارشد	آموزش ابتدایی	۱۹	دارای مقاله و شرکت در همایش‌ها
۱۸	مرد	کارشناسی ارشد	آموزش ابتدایی	۱۸	دارای مقاله و شرکت در همایش‌ها
۱۹	زن	کارشناسی ارشد	آموزش ابتدایی	۲۴	دارای مقاله و شرکت در همایش‌ها
۲۰	زن	کارشناسی ارشد	روانشناسی تربیتی	۲۳	دارای مقاله و شرکت در همایش‌ها
۲۱	مرد	کارشناسی ارشد	روانشناسی تربیتی	۲۷	دارای مقاله و شرکت در همایش‌ها
۲۲	مرد	کارشناسی ارشد	روانشناسی تربیتی	۲۳	دارای مقاله و شرکت در همایش‌ها

تعداد متخصصان و فعالان آموزشی شرکت کننده در مصاحبه شامل ۸ زن و ۱۴ مرد بودند که ۶ نفر از آنها (۲ زن و ۴ مرد) دارای مدرک کارشناسی ارشد و ۱۶ نفر دکتری تخصصی بودند.

با توجه به اینکه پژوهش از نوع کیفی می‌باشد بنابراین فرضیه مطرح نیست و سؤالات پژوهش شامل موارد زیر است:

- ۱- تعریف شما از مهارت آموزی چیست؟
- ۲- از نظر شما مهارت آموزی در برنامه درسی دوره ابتدایی کشور ما به چه صورت است؟
- ۳- از نظر شما هدف از مهارت آموزی در برنامه درسی دوره ابتدایی کشور چیست؟
- ۴- از نظر شما دانش آموزان دوره ابتدایی به چه مهارت‌هایی نیاز دارند؟
- ۵- برنامه درسی مهارت آموزی دوره ابتدایی را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

یافته‌های تحقیق

شاخص، مولفه‌ها و ابعاد مورد نیاز جهت طراحی برنامه درسی مهارت‌آموزی در دوره ابتدایی کدامند؟
داده‌های مربوط به این سوال از طریق فرآیند کدگذاری مبتنی بر نظریه داده بنیاد خود ظهور تحلیل شده است.

ب- کدگذاری باز مصاحبه‌ها مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته:

۱- تعریف شما از مهارت آموزی چیست؟

در پاسخ به این سوال مصاحبه شونده‌گان معتقدند که: مهارت‌آموزی یعنی آموزش مجموعه‌ی فعالیت‌های عملی که با هدف سازگاری هرچه بیشتر کودک با جامعه و همچنین افزایش توانایی‌های فردی و اجتماعی همراه است. مهارت آموزی در دوره‌ی کودکی و نوجوانی حائز اهمیت است چرا که بسیاری از رفتار و اعمال فرد در بزرگسالی، در این دوره شکل‌گیری و نهادینه می‌شوند. مهارت آموزی یعنی آموزش تخصصی یک فن بر اساس استعداد و علاقه فرد. یعنی آموختن یک مهارت و بکار بردن آن در زندگی واقعی. فرآیندی است که در آن مهارت و یا تخصصی به صورت علمی به افراد آموخته می‌شود. و می‌توان گفت که مهارت آموزی یعنی آموزش یک مهارت یا تخصص به افراد. این تخصص می‌تواند در زمینه مهارت‌های مورد نیاز برای هر فرد در زندگی باشد مثل مهارت‌های ارتباطی، آشپزی،

خیاطی، و یا در یک رشته به خصوص باشد مثل طراحی، نقشه کشی، تعمیرات و... در هر حال یادگیری این مهارت‌ها هم در موفقیت در زندگی شخصی می‌تواند مفید باشد و هم می‌تواند موجب راه اندازی کسب و کار شود.

۲- از نظر شما مهارت آموزی در برنامه درسی دوره ابتدایی کشور ما به چه صورت است؟

در پاسخ به این سوال مصاحبه شوندگان معتقدند که: در حال حاضر مهارت‌های زندگی بصورت غیرمستقیم در خلال بعضی متون درسی هدف گذاری و خلاصه شده است. درس و زنگ جداگانه با این نام برای چنین موضوع مهمی در نظر نگرفته شده است. از نظر بنده این مهارت‌ها در کلاس‌های درسی تا حد زیادی مورد غفلت واقع شده‌اند چرا که در نظام آموزشی کشور به صورت برنامه‌ای مدون و روشن نیامده است. مهارت آموزی در برنامه درسی ما به صورت ضمنی و در غالب سایر دروس آموزشی انجام می‌شود. یک برنامه منظم و مستقل برای آن تدوین نشده است. هیچ کتاب یا محتوا و ساعت خاصی ندارد. در غالب سایر کتب درسی و در خلال زنگ‌های دروس عمومی یک سری مهارت‌ها هم به دانش آموزان به صورت تئوری آموزش داده می‌شود. مثل سایر کشورها درس و زنگ جداگانه برای آموزش مهارت‌ها در مدرسه نداریم.

۳- از نظر شما هدف از مهارت آموزی در برنامه درسی دوره ابتدایی کشور چیست؟

در پاسخ به این سوال مصاحبه شوندگان معتقدند که: هدف اصلی این مهارت‌ها، پرورش یک شهروند فعال و موثر است به نحوی که در آینده بتواند از هوش اجتماعی خوبی برخوردار باشد، عزت نفس و خودباوری را یاد بگیرد، مهارت حل مسئله بداند و... از همه مهمتر خودش را به هوش ریاضی و تجربی محصور نکند. هدف از آموزش مهارت‌ها، انسان ساز است نه یک ربات که تنها مهارتش ماشین حساب است! هدف از آموزش مهارت این است که دانش آموز علایق خود را بشناسد، در آینده با توجه به علاقه خود، شغل مورد نظر خود را پیدا کند و در آن حوزه فعالیت کند. یعنی علاوه بر مطالب تئوری باید بتوانند مهارت‌های مختلفی یاد بگیرند و در آینده از این مهارت‌های استفاده کنند.

۴- از نظر شما دانش آموزان دوره ابتدایی به چه مهارت‌هایی نیاز دارند؟

در پاسخ به این سؤال مصاحبه شوندگان معتقدند که: مهارت‌های ده‌گانه مورد نیاز است و موارد زیر نیز بیشترین اهمیت را دارد.

۱. ایجاد استقلال و خودباوری در کارهای روزمره و امور (استقلال)

۲. داشتن نظم و برنامه‌ریزی برای زندگی

۳. آداب مهارت اجتماعی و برقراری ارتباط با دیگران

۴. پرورش مهارت‌های مرتبط به هم: پرورش خلاقیت، تفکر نقادانه و مهارت حل مسئله

۵- برنامه درسی مهارت آموزی دوره ابتدایی را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

در پاسخ به این سوال مصاحبه شوندگان معتقدند که: بسیار محدود چرا که؛ طراحی این مهارت‌ها در متون درسی گاهی آنقدر غیرمستقیم است که نیاز به شفاف‌سازی و آگاهی معلمین است چه برسد به دانش آموز! ضمن اینکه چون این مهارت‌ها در خلال متن آمده، درس و ساعت مشخصی ندارد، قابل انکار نیست که چندان جدی گرفته نمی‌شود. واقعیت ماجرا این است که در کلاس‌های فعلی، به کلیه اهداف یک درس توجه کافی نمی‌شود. بماند که در درس‌های حال حاضر هم، عادت‌سازی و نهادینه کردن وجود ندارد و به لحاظ روانشناسی کار می‌لنگد. مثلاً در درس خرس کوچولو آموزش بهداشت داریم ولی چون عادت‌سازی وجود ندارد به طبع انتظار در تثبیت رفتار دانش آموز هم در دراز مدت نباید داشته باشیم. در مدرسه‌های واقعی، مهارت‌ها به صورت عملی و روزانه پیگیری می‌شود برای مثال: خوردن صبحانه در مدرسه و تمیز کردن میز و کلاس خود و...

جدول ۲- یافته‌های حاصل از کدگذاری باز (شناسایی شاخص‌ها)

کدهای باز: شاخص‌ها
۱. داشتن تصویر واقع بینانه از خود
۲. برخورداری از احساس خوب نسبت به خود
۳. شناخت خواسته‌ها، عواطف، نیازها، نقاط ضعف و قوت خود
۴. عزت نفس و خودپنداره مثبت
۵. آگاهی از حقوق و مسئولیت‌های خود
۶. پاسخ مناسب به درخواست‌های دیگران
۷. شروع دوستی و خاتمه دادن به دوستی‌های ناسالم
۸. جرات ورزی و توانایی نه گفتن به درخواست‌های غیرمنطقی دیگران
۹. استقلال و خودباوری در کارهای روزمره و امور
۱۰. شناخت و مهار هیجان، خشم، خوشحالی در شرایط و موقعیت‌های مختلف
۱۱. مقابله با موقعیت‌های غیرقابل تغییر (ناکامی، شکست، بی‌حوصلگی، ترس و اضطراب)
۱۲. قادر به آرام نگه داشتن خود در شرایط فشار
۱۳. علاقه داشتن به دیگران
۱۴. درک شرایط و مشکلات (خوب و بد) دیگران
۱۵. قائل شدن احترام برای دیگران
۱۶. تحمل، پذیرش و قبول تفاوت‌ها
۱۷. صحبت کردن با دیگران بدون ترس، استرس و خجالت
۱۸. توانایی پیدا کردن دوست (پیش‌قدم شدن در دوستیابی)
۱۹. عدم تمایل به تنها ماندن در جمع
۲۰. مشارکت و همکاری در کارهای گروهی
۲۱. بازی کردن به صورت دو نفره و گروهی
۲۲. برقراری تعادل بین نیازهای گروهی و فردی
۲۳. مسئولیت پذیر بودن در گروه
۲۴. داشتن ارتباطات کلامی و غیرکلامی موثر
۲۵. استفاده از کلمات و عبارات مودبانه
۲۶. توانایی بیان اهداف و نیات به صورت واضح و شفاف
۲۷. صحبت کردن آرام و شمرده
۲۸. دقت در گوش سپردن به صحبت‌های دیگران
۲۹. شنیدن نظرات دیگران بدون بیان مخالفت و خشنونت
۳۰. برخورد بی‌تعصب نسبت به ارزش‌ها و نظریات دیگران
۳۱. مهارت درک ناروا بودن تهمت
۳۲. استقبال از راستگویی در سخنان افراد
۳۳. داشتن رفتارهایی مانند وفاداری، شهامت و صداقت در گفتار
۳۴. رازدار بودن در زندگی

۳۵	آموزش امانت داری و احترام به اموال دیگران
۳۶	تقویت و نهادینه کردن درستکاری و امانت داری
۳۷	مهارت درک ناروا بودن حسادت
۳۸	یادگیری رفتارهای صحیح انسانی
۳۹	درک مفهوم یاری رساندن به دیگران
۴۰	داشتن تفکرات مثبت
۴۱	قدرت کشف، ابتکار، نوآوری و خلق ایده‌های تازه
۴۲	یادگیری فعال با جستجوی اطلاعات جدید
۴۳	توجه به نظرات و دیدگاه‌های متفاوت
۴۴	توانایی تصمیم‌گیری در موقعیت‌های بحرانی
۴۵	قدرت تصمیم‌گیری و حق انتخاب
۴۶	آگاهی از بی‌عدالتی‌ها و احترام به تساوی حقوق
۴۷	آگاهی از نقش خود در جامعه به عنوان یک شهروند مسئول
۴۸	تشخیص دادن درست از نادرست
۴۹	پایبندی به قانون و ارزش‌های مورد قبول جامعه
۵۰	داشتن ذهن باز و متفکرانه در اظهارنظر به مسائل
۵۱	واقف شدن به اینکه منابع اطلاعاتی همیشه درست نمی‌گویند
۵۲	بررسی دقیق موقعیت‌ها با سوال کردن
۵۳	توانایی تفکر درباره عاقبت امور و تصمیم‌گیری درست
۵۴	مهارت شناسایی مسائل و مشکلات
۵۵	مدل سازی مسئله با شکل‌ها و یا اشیاء
۵۶	مهارت درخواست کمک از دیگران در مواقع ضروری
۵۷	استفاده از مراحل حل مسئله در مواجهه با مشکلات زندگی
۵۸	توانایی مواجهه با مسائل مختلف زندگی
۵۹	توانایی برنامه‌ریزی و پذیرش مسئولیت اعمال، رفتار و تصمیم‌گیری‌های خود
۶۰	پایبندی به تصمیمات گرفته شده
۶۱	شناسایی راه حل‌های گوناگون هنگام مواجهه با مشکل و انتخاب موثرترین راه حل
۶۲	آشنایی با مراکز حل کننده مشکلات در کوتاه ترین زمان
۶۳	آگاهی از چگونگی تفکر واضح و حل مسئله در زمان‌های بحرانی
۶۴	تنظیم وقت و کنترل آن
۶۵	پیروی از اصول وقت شناسی
۶۶	شناخت و کارآیی انواع کامپیوترها
۶۷	مهارت‌های سخت‌افزاری و تعمیر و نگهداری کامپیوتر
۶۸	استفاده از نرم‌افزارهای کاربردی مثل ارائه مطلب و...
۶۹	مهارت زیبایی‌شناسی
۷۰	مهارت یادگیری آنلاین و آفلاین

۷۱. مهارت مدیریت داده‌ها در فضای اینترنت
۷۲. مهارت‌های امنیتی و حریم خصوصی
۷۳. مهارت ارتباط دیجیتالی
۷۴. مهارت استفاده از رسانه‌های اجتماعی
۷۵. مهارت در تحقیقات اینترنتی
۷۶. اهمیت قائل شدن برای حفاظت از محیط زیست در طول زندگی
۷۷. ارتقای سواد زیست محیطی
۷۸. داشتن نگرش عمیق نسبت به طبیعت و محیط زیست
۷۹. عدم سوء استفاده از محیط زیست
۸۰. آلوده نکردن محیط زیست
۸۱. مدیریت مصرف انواع انرژی
۸۲. مقید به صرفه جویی در استفاده از منابع طبیعی
۸۳. کاهش مصرف تولیدات پلاستیکی یکبار مصرف
۸۴. تفکیک زباله‌های تر از خشک
۸۵. توجه به بازیافت و تبدیل مواد زباله به مواد و اشیاء جدید
۸۶. استفاده دوباره از ضایعات و ابزارهای که قابلیت استفاده مجدد دارند
۸۷. آشنا شدن دانش‌آموز با موضوع کارآفرینی برای زندگی شغلی آینده
۸۸. ترغیب دانش‌آموز به ایجاد و تعریف شغل برای آینده
۸۹. توجه به راه‌های حلال کسب درآمد
۹۰. توانایی صرفه جویی
۹۱. توانایی بودجه‌بندی پول توجیبی
۹۲. توانایی پس انداز
۹۳. داشتن عادات خوب غذایی
۹۴. آگاهی از اهمیت داشتن رژیم غذایی متعادل
۹۵. درک اهمیت و ارزش غذاهای سالم
۹۶. اهمیت قائل شدن برای انجام ورزش‌های سبک
۹۷. اهمیت دادن به نظافت و مرتب بودن
۹۸. پوشیدن لباس مناسب
۹۹. اهمیت به پاکیزگی لباس
۱۰۰. آگاهی نسبت به بیماری‌های مسری و پیشگیری از آنها
۱۰۱. رعایت بهداشت و نظافت فردی
۱۰۲. حفظ بهداشت چشم، دندان، گوش و...

مطابق جدول بالا در کدگذاری باز ۱۰۲ شاخص به عنوان شاخص‌های مورد نیاز جهت طراحی برنامه درسی مهارت‌آموزی در دوره ابتدایی شناسایی شدند.

کدگذاری محوری مصاحبه‌ها: شناسایی مولفه‌ها

پس از مرحله کدگذاری باز (جدول قبل) کدهای به دست آمده در قالب دسته‌های بزرگ مفهومی طبقه بندی شد و با دسته بندی کدهای باز و نام گذاشتن بر روی آنها، دسته مفهومی بزرگتری با عنوان کدهای محوری که در واقع مولفه‌های تحقیق هستند شکل گرفتند که نتایج در ادامه شرح داده شده است.

جدول ۳- یافته‌های حاصل از کدگذاری محوری (شناسایی مولفه‌ها)

کدهای محوری: مولفه‌ها	کدهای باز: شاخص‌ها
خودشناسی	۱. داشتن تصویر واقع بینانه از خود
	۲. برخورداری از احساس خوب نسبت به خود
	۳. شناخت خواسته‌ها، عواطف، نیازها، نقاط ضعف و قوت خود
	۴. عزت نفس و خودپنداره مثبت
	۵. آگاهی از حقوق و مسئولیت‌های خود
جرات مندی	۶. پاسخ مناسب به درخواست‌های دیگران
	۷. شروع دوستی و خاتمه دادن به دوستی‌های ناسالم
	۸. جرات ورزی و توانایی نه گفتن به درخواست‌های غیرمنطقی دیگران
	۹. استقلال و خودباوری در کارهای روزمره و امور
کنترل هیجانات عاطفی و رفتاری	۱۰. شناخت و مهار هیجان، خشم، خوشحالی در شرایط و موقعیت‌های مختلف
	۱۱. مقابله با موقعیت‌های غیرقابل تغییر (ناکامی، شکست، بی‌حوصلگی، ترس و اضطراب)
	۱۲. قادر به آرام نگه داشتن خود در شرایط فشار
همدلی	۱۳. علاقه داشتن به دیگران
	۱۴. درک شرایط و مشکلات (خوب و بد) دیگران
	۱۵. قائل شدن احترام برای دیگران
	۱۶. تحمل، پذیرش و قبول تفاوت‌ها
	۱۷. صحبت کردن با دیگران بدون ترس، استرس و خجالت
رابطه با همسالان	۱۸. توانایی پیدا کردن دوست (پیش‌قدم شدن در دوستیابی)
	۱۹. عدم تمایل به تنها ماندن در جمع
	۲۰. مشارکت و همکاری در کارهای گروهی
همکاری	۲۱. بازی کردن به صورت دو نفره و گروهی
	۲۲. برقراری تعادل بین نیازهای گروهی و فردی
کلام (گفتگو)	۲۳. مسئولیت پذیر بودن در گروه
	۲۴. داشتن ارتباطات کلامی و غیرکلامی موثر
	۲۵. استفاده از کلمات و عبارات مودبانه
	۲۶. توانایی بیان اهداف و نیت به صورت واضح و شفاف
	۲۷. صحبت کردن آرام و شمرده
شنود موثر	۲۸. دقت در گوش سپردن به صحبت‌های دیگران
	۲۹. شنیدن نظرات دیگران بدون بیان مخالفت و خشنونت
	۳۰. برخورد بی‌تعصب نسبت به ارزش‌ها و نظریات دیگران
صداقت و راستگویی	۳۱. مهارت درک ناروا بودن تهمت

۳۲. استقبال از راستگویی در سخنان افراد	
۳۳. داشتن رفتارهایی مانند وفاداری، شهامت و صداقت در گفتار	
۳۴. رازدار بودن در زندگی	امانتداری
۳۵. آموزش امانت داری و احترام به اموال دیگران	
۳۶. تقویت و نهادینه کردن درستکاری و امانت داری	
۳۷. درک ناروا بودن حسادت	حسادت نکردن
۳۸. یادگیری رفتارهای صحیح انسانی	
۳۹. درک مفهوم یاری رساندن به دیگران	
۴۰. داشتن تفکرات مثبت	تفکر خلاق
۴۱. قدرت کشف، ابتکار، نوآوری و خلق ایده‌های تازه	
۴۲. یادگیری فعال با جستجوی اطلاعات جدید	
۴۳. توجه به نظرات و دیدگاه‌های متفاوت	
۴۴. توانایی تصمیم‌گیری در موقعیت‌های بحرانی	
۴۵. قدرت تصمیم‌گیری و حق انتخاب	
۴۶. آگاهی از بی‌عدالتی‌ها و احترام به تساوی حقوق	تفکر نقاد
۴۷. آگاهی از نقش خود در جامعه به عنوان یک شهروند مسئول	
۴۸. تشخیص دادن درست از نادرست	
۴۹. پایبندی به قانون و ارزش‌های مورد قبول جامعه	
۵۰. داشتن ذهن باز و متفکرانه در اظهارنظر به مسائل	
۵۱. واقف شدن به اینکه منابع اطلاعاتی همیشه درست نمی‌گویند	
۵۲. بررسی دقیق موقعیت‌ها با سوال کردن	
۵۳. توانایی تفکر درباره عاقبت امور و تصمیم‌گیری درست	
۵۴. مهارت شناسایی مسائل و مشکلات	فهم مسئله
۵۵. مدل سازی مسئله با شکل‌ها و یا اشیاء	
۵۶. مهارت درخواست کمک از دیگران در مواقع ضروری	
۵۷. استفاده از مراحل حل مسئله در مواجهه با مشکلات زندگی	تصمیم‌گیری
۵۸. توانایی مواجهه با مسائل مختلف زندگی	
۵۹. توانایی برنامه‌ریزی و پذیرش مسئولیت اعمال، رفتار و تصمیم‌گیری‌های خود	
۶۰. پایبندی به تصمیمات گرفته شده	
۶۱. شناسایی راه حل‌های گوناگون هنگام مواجهه با مشکل و انتخاب موثرترین راه حل	
۶۲. آشنایی با مراکز حل کننده مشکلات در کوتاه ترین زمان	مدیریت زمان
۶۳. آگاهی از چگونگی تفکر واضح و حل مسئله در زمان‌های بحرانی	
۶۴. تنظیم وقت و کنترل آن	
۶۵. پیروی از اصول وقت شناسی	
۶۶. شناخت کارایی انواع کامپیوترها	کار با سخت‌افزار و نرم‌افزار
۶۷. مهارت‌های سخت‌افزاری و تعمیر و نگهداری کامپیوتر	

۶۸ . استفاده از نرم‌افزارهای کاربردی مثل ارائه مطلب و...	
۶۹ . مهارت زیبایی‌شناسی	
۷۰ . مهارت یادگیری آنلاین و آفلاین	شبکه جهانی اینترنت
۷۱ . مهارت مدیریت داده‌ها در فضای اینترنت	
۷۲ . مهارت‌های امنیتی و حریم خصوصی	
۷۳ . مهارت ارتباط دیجیتالی	
۷۴ . مهارت استفاده از رسانه‌های اجتماعی	
۷۵ . مهارت در تحقیقات اینترنتی	
۷۶ . اهمیت قائل شدن برای حفاظت از محیط زیست در طول زندگی	دوستدار محیط زیست
۷۷ . ارتقای سواد زیست محیطی	
۷۸ . داشتن نگرش عمیق نسبت به طبیعت و محیط زیست	
۷۹ . عدم سوء استفاده از محیط زیست	
۸۰ . آلوده نکردن محیط زیست	
۸۱ . مدیریت مصرف انواع انرژی	مصرف بهینه انرژی
۸۲ . مقید به صرفه جویی در استفاده از منابع طبیعی	
۸۳ . کاهش مصرف تولیدات پلاستیکی یکبار مصرف	
۸۴ . تفکیک زباله‌های تر از خشک	مدیریت پسماند
۸۵ . توجه به بازیافت و تبدیل مواد زباله به مواد و اشیاء جدید	
۸۶ . استفاده دوباره از ضایعات و ابزارهای که قابلیت استفاده مجدد دارند	
۸۷ . آشنا شدن دانش‌آموز با موضوع کارآفرینی برای زندگی شغلی آینده	کارآفرینی
۸۸ . ترغیب دانش‌آموز به ایجاد و تعریف شغل برای آینده	
۸۹ . توجه به راه‌های حلال کسب درآمد	
۹۰ . توانایی صرفه جویی	مدیریت مالی (صرفه جویی)
۹۱ . توانایی بودجه‌بندی پول توجیبی	
۹۲ . توانایی پس انداز	
۹۳ . داشتن عادات خوب غذایی	تغذیه سالم
۹۴ . آگاهی از اهمیت داشتن رژیم غذایی متعادل	
۹۵ . درک اهمیت و ارزش غذاهای سالم	
۹۶ . اهمیت قائل شدن برای انجام ورزش‌های سبک	
۹۷ . اهمیت دادن به نظافت و مرتب بودن	پوشش مناسب
۹۸ . پوشیدن لباس مناسب	
۹۹ . اهمیت به پاکیزگی لباس	
۱۰۰ . آگاهی نسبت به بیماری‌های مسری و پیشگیری از آنها	آگاهی از بیماری‌ها
۱۰۱ . رعایت بهداشت و نظافت فردی	
۱۰۲ . حفظ بهداشت چشم، دندان، گوش و...	

مطابق جدول بالا در کدگذاری محوری ۲۶ مولفه به عنوان مولفه‌های مورد نیاز جهت طراحی برنامه درسی مهارت‌آموزی در دوره ابتدایی شناسایی شدند.

کدگذاری انتخابی مصاحبه‌ها: شناسایی ابعاد

پس از دو مرحله قبلی یعنی مرحله کدگذاری باز و کدگذاری محوری (جداول قبلی) کدهای به دست آمده در قالب دسته‌های بزرگ مفهومی طبقه بندی شد و با دسته بندی کدهای باز و کدهای محوری و نام گذاشتن بر روی آنها، دسته مفهومی بزرگتری با عنوان کدهای انتخابی که در واقع ابعاد تحقیق هستند شکل گرفتند که نتایج در ادامه شرح داده شده است.

جدول ۴- یافته‌های حاصل از کدگذاری انتخابی (شناسایی ابعاد)

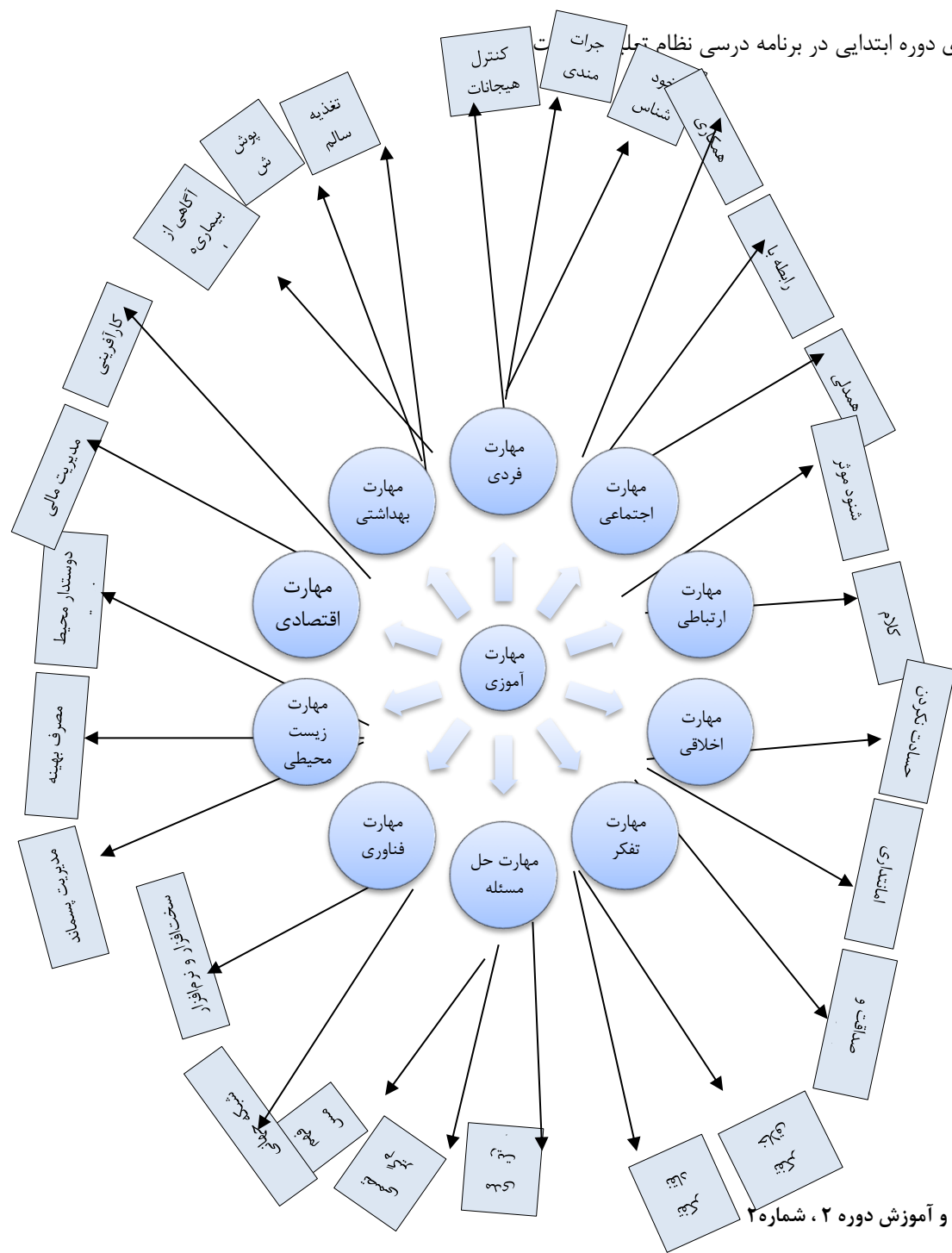
کدهای انتخابی: ابعاد	کدهای محوری: مولفه ها	کدهای باز: شاخص ها
مهارت فردی	خودشناسی	۱. داشتن تصویر واقع بینانه از خود
		۲. برخورداری از احساس خوب نسبت به خود
		۳. شناخت خواسته‌ها، عواطف، نیازها، نقاط ضعف و قوت خود
		۴. عزت نفس و خودپنداره مثبت
		۵. آگاهی از حقوق و مسئولیت‌های خود
	جرات مندی	۶. پاسخ مناسب به درخواست‌های دیگران
		۷. شروع دوستی و خاتمه دادن به دوستی‌های ناسالم
		۸. جرات ورزی و توانایی نه گفتن به درخواست‌های غیرمنطقی دیگران
		۹. استقلال و خودباوری در کارهای روزمره و امور
		۱۰. شناخت و مهار هیجان، خشم، خوشحالی در شرایط و موقعیت‌های مختلف
کنترل هیجانات عاطفی و رفتاری	۱۱. مقابله با موقعیت‌های غیرقابل تغییر (ناکامی، شکست، بی‌حوصلگی، ترس و اضطراب)	
	۱۲. قادر به آرام نگهداشتن خود در شرایط فشار	
مهارت اجتماعی	همدلی	۱۳. علاقه داشتن به دیگران
		۱۴. درک شرایط و مشکلات (خوب و بد) دیگران
		۱۵. قائل شدن احترام برای دیگران
	رابطه با همسالان	۱۶. تحمل، پذیرش و قبول تفاوت‌ها
		۱۷. صحبت کردن با دیگران بدون ترس، استرس و خجالت
		۱۸. توانایی پیدا کردن دوست (پیش‌قدم شدن در دوستیابی)
		۱۹. عدم تمایل به تنها ماندن در جمع
		۲۰. مشارکت و همکاری در کارهای گروهی
		۲۱. بازی کردن به صورت دو نفره و گروهی
مهارت ارتباطی	کلام (گفتگو)	۲۲. برقراری تعادل بین نیازهای گروهی و فردی
		۲۳. مسئولیت پذیر بودن در گروه
		۲۴. داشتن ارتباطات کلامی و غیرکلامی موثر
		۲۵. استفاده از کلمات و عبارات مودبانه

۲۶. توانایی بیان اهداف و نیات به صورت واضح و شفاف		
۲۷. صحبت کردن آرام و شمرده		
۲۸. دقت در گوش سپردن به صحبت‌های دیگران	شنود موثر	
۲۹. شنیدن نظرات دیگران بدون بیان مخالفت و خشنونت		
۳۰. برخورد بی‌تعصب نسبت به ارزش‌ها و نظریات دیگران		
۳۱. مهارت درک ناپسند بودن تهمت زدن	صداقت و راستگویی	مهارت اخلاقی
۳۲. استقبال از راستگویی در سخنان افراد		
۳۳. داشتن رفتارهایی مانند وفاداری، شهامت و صداقت در گفتار		
۳۴. رازدار بودن در زندگی	امانتداری	
۳۵. آموزش امانتداری و احترام به اموال دیگران		
۳۶. تقویت و نهادینه کردن درستکاری و امانتداری		
۳۷. درک ناروا بودن حسادت	حسادت نکردن	
۳۸. یادگیری رفتارهای صحیح انسانی		
۳۹. درک مفهوم یاری رساندن به دیگران		
۴۰. داشتن تفکرات مثبت	تفکر خلاق	مهارت تفکر
۴۱. قدرت کشف، ابتکار، نوآوری و خلق ایده‌های تازه		
۴۲. یادگیری فعال با جستجوی اطلاعات جدید		
۴۳. توجه به نظرات و دیدگاه‌های متفاوت		
۴۴. توانایی تصمیم‌گیری در موقعیت‌های بحرانی		
۴۵. قدرت تصمیم‌گیری و حق انتخاب		
۴۶. آگاهی از بی‌عدالتی‌ها و احترام به تساوی حقوق	تفکر نقاد	
۴۷. آگاهی از نقش خود در جامعه به عنوان یک شهروند مسئول		
۴۸. تشخیص دادن درست از نادرست		
۴۹. پایبندی به قانون و ارزش‌های مورد قبول جامعه		
۵۰. داشتن ذهن باز و متفکرانه در اظهارنظر به مسائل		
۵۱. واقف شدن به اینکه منابع اطلاعاتی همیشه درست نمی‌گویند		
۵۲. بررسی دقیق موقعیت‌ها با سوال کردن		
۵۳. توانایی تفکر درباره عاقبت امور و تصمیم‌گیری درست		
۵۴. مهارت شناسایی مسائل و مشکلات	فهم مسئله	مهارت حل مسئله
۵۵. مدل سازی مسئله با شکل‌ها و یا اشیاء		
۵۶. مهارت درخواست کمک از دیگران در مواقع ضروری		
۵۷. استفاده از مراحل حل مسئله در مواجهه با مشکلات زندگی	تصمیم‌گیری	
۵۸. توانایی مواجهه با مسائل مختلف زندگی		
۵۹. توانایی برنامه‌ریزی و پذیرش مسئولیت اعمال، رفتار و تصمیم‌گیری‌های خود		
۶۰. پایبندی به تصمیمات گرفته شده		
۶۱. شناسایی راه حل‌های گوناگون هنگام مواجهه با مشکل و انتخاب موثرترین راه حل		

۶۲. آشنایی با مراکز حل کننده مشکلات در کوتاهترین زمان	مدیریت زمان	
۶۳. آگاهی از چگونگی تفکر واضح و حل مسئله در زمان‌های بحرانی		
۶۴. تنظیم وقت و کنترل آن		
۶۵. پیروی از اصول وقت شناسی		
۶۶. شناخت کارایی انواع کامپیوترها	سخت‌افزار و نرم‌افزار	مهارت فناوری
۶۷. مهارت‌های سخت‌افزاری و تعمیر و نگهداری کامپیوتر		
۶۸. استفاده از نرم‌افزارهای کاربردی مثل ارائه مطلب و...		
۶۹. مهارت زیبایی‌شناسی		
۷۰. مهارت یادگیری آنلاین و آفلاین	شبکه جهانی اینترنت	
۷۱. مهارت مدیریت داده‌ها در فضای اینترنت		
۷۲. مهارت‌های امنیتی و حریم خصوصی		
۷۳. مهارت ارتباط دیجیتال		
۷۴. مهارت استفاده از رسانه‌های اجتماعی		
۷۵. مهارت در تحقیقات اینترنتی	دوستدار محیط زیست	مهارت زیست محیطی
۷۶. اهمیت قائل شدن برای حفاظت از محیط زیست در طول زندگی		
۷۷. ارتقای سواد زیست محیطی		
۷۸. داشتن نگرش عمیق نسبت به طبیعت و محیط زیست		
۷۹. عدم سوء استفاده از محیط زیست		
۸۰. آلوده نکردن محیط زیست	مصرف بهینه انرژی	
۸۱. مدیریت مصرف انواع انرژی		
۸۲. مقید به صرفه جویی در استفاده از منابع طبیعی		
۸۳. کاهش مصرف تولیدات پلاستیکی یکبار مصرف	مدیریت پسماند	
۸۴. تفکیک زباله‌های تر از خشک		
۸۵. توجه به بازیافت و تبدیل مواد زباله به مواد و اشیاء جدید		
۸۶. استفاده دوباره از ضایعات و ابزارهای که قابلیت استفاده مجدد دارند	کارآفرینی	مهارت اقتصادی
۸۷. آشنا شدن دانش آموز با موضوع کارآفرینی برای زندگی شغلی آینده		
۸۸. ترغیب دانش آموز به ایجاد و تعریف شغل برای آینده		
۸۹. توجه به راههای حلال کسب درآمد	مدیریت مالی (صرفه جویی)	
۹۰. توانایی صرفه جویی		
۹۱. توانایی بودجه‌بندی پول توجیبی		
۹۲. توانایی پس انداز	تغذیه سالم	مهارت بهداشتی
۹۳. داشتن عادات خوب غذایی		
۹۴. آگاهی از اهمیت داشتن رژیم غذایی متعادل		
۹۵. درک اهمیت و ارزش غذاهای سالم		
۹۶. اهمیت قائل شدن برای انجام ورزش‌های سبک	پوشش مناسب	
۹۷. اهمیت دادن به نظافت و مرتب بودن		

۹۸. پوشیدن لباس مناسب		
۹۹. اهمیت به پاکیزگی لباس		
۱۰۰. آگاهی نسبت به بیماری‌های مسری و پیشگیری از آنها	آگاهی از بیماری‌ها	
۱۰۱. رعایت بهداشت و نظافت فردی		
۱۰۲. حفظ بهداشت چشم، دندان، گوش و...		

مطابق جدول بالا در کدگذاری انتخابی ۱۰ بعد به عنوان ابعاد مورد نیاز جهت طراحی برنامه درسی مهارت‌آموزی در دوره ابتدایی شناسایی شدند و الگوی پیشنهادی بر اساس ابعاد و مولفه‌های آن رسم گردید.

فصلنامه تعالی تعلیم و تربیت و آموزش دوره ۲، شماره ۲

برازش مدل :

در قسمت کمی پس از اجرای پرسشنامه تحلیل عاملی تأییدی بر روی نظرات معلمان نتایج نشان داد بار عاملی تمام متغیرها بزرگتر از سطح استاندارد (۳/۰) است، در معناداری ضرایب بین متغیرهای آشکار و پنهان مشخص شد که معناداری در سطح اطمینان ۰/۰۵ خارج از بازه $\pm 1/96$ بوده و مقادیر t تماماً معنادار هستند. بررسی شاخص‌های برازندگی نشان داد که مدل از برازش خوبی برخوردار بوده و مورد تأیید است. در نهایت الگوی برنامه درسی مهارت‌آموزی در دوره ابتدایی در قالب شکل ارائه شد.

بحث و نتیجه گیری

نتایج تحلیل مصاحبه‌ها حاکی از آن بود که جهت طراحی برنامه درسی مهارت‌آموزی در دوره ابتدایی نیاز به مورد توجه قرار دادن ۱۰۲ شاخص (برگرفته از کدگذاری باز) ۲۶ مولفه (برگرفته از کدگذاری محوری) ۱۰ بعد (برگرفته از کدگذاری انتخابی) است.

بعد مهارت فردی شامل مولفه‌های خودشناسی و جرات مندی و کنترل هیجانات که شاخص‌هایی نظیر داشتن تصویر واقع بینانه از خود برخوردار از احساس خوب نسبت به خود، عزت نفس و خودپنداره مثبت، آگاهی از حقوق و مسئولیت‌های خود، پاسخ مناسب به درخواست‌های دیگران، شروع دوستی و خاتمه دادن به دوستی‌های ناسالم، جرات ورزی و توانایی نه گفتن به درخواست‌های غیرمنطقی دیگران، استقلال و خودباوری در کارهای روزمره و امور، مقابله با موقعیت‌های غیرقابل تغییر (ناکامی، شکست، بی‌حوصلگی، ترس و اضطراب)، قادر به آرام نگه داشتن خود در شرایط فشار، شناخت و مهار هیجان، خشم، خوشحالی در شرایط و موقعیت‌های مختلف رادر بر دارد. به نظر می‌رسد در مدارس ما توجهی به مهارت‌آموزی نمی‌شود. تاکید عمده بر تئوریات است. حتی اگر هم سیاست‌هایی در برنامه درسی در نظر گرفته شده باشد عملاً اجرایی نمی‌شود. یک دانش‌آموز بعد از اتمام دوره ابتدایی مهارت‌های لازم برای زندگی را کسب نمی‌کند و فقط خواندن و نوشتن و علوم و ریاضی را خوب می‌آموزد (متن مصاحبه با خبرگان، مصاحبه ششم، ۱۴۰۱). در حال حاضر در دوره ابتدایی، مهارت‌آموزی به صورت تئوریک تدریس می‌شود و عملاً خبری از مهارت‌آموزی نیست (متن مصاحبه با خبرگان، مصاحبه بیست و پنجم، ۱۴۰۱). مهارت‌آموزی در مقطع تحصیلی ابتدایی آموزش محور است (متن مصاحبه با خبرگان، مصاحبه هفدهم، ۱۴۰۱). مهارت‌آموزی در دوره ابتدایی در غالب مباحث نظری کتب درسی ارائه می‌شود (متن مصاحبه با خبرگان، مصاحبه بیستم، ۱۴۰۱). مهارت‌آموزی در دوره ابتدایی به طور ضمنی انجام می‌شود و شامل مهارت‌های عمومی است. مثل خواندن، نوشتن، حساب کردن، امور دینی و مذهبی (متن مصاحبه با خبرگان، مصاحبه یازدهم، ۱۴۰۱). آموزش و پرورش دوره ابتدایی ما ضمن فاصله داشتن از استانداردهای آموزشی و علمی روز دنیا، به مهارت‌آموزی در دانش‌آموزان نیز توجهی ندارد (متن مصاحبه با خبرگان، مصاحبه بیست و چهارم، ۱۴۰۱). در دوران ابتدایی کودکان بیشتر با دروس تئوری مثل ریاضی، علوم، فارسی و... سرو کار دارند و آموزش و یادگیری مهارت‌های اساسی ضعیف انجام می‌شود (متن مصاحبه با خبرگان، مصاحبه پنجم، ۱۴۰۱). در آموزش ابتدایی ما جایگاه ویژه‌ای برای مهارت‌آموزی در نظر گرفته نشده است (متن مصاحبه با خبرگان، مصاحبه هجدهم، ۱۴۰۱).

جدول ۵- همسویی و غیر همسویی نتایج و یافته‌ی تحقیق با پیشینه تحقیق

محققان	عنوان تحقیق	اهم نتایج	همسویی (هست یا نیست)
ادیب‌منش (۱۴۰۰)	طراحی الگوی مطلوب ارتقای مهارت‌های زندگی دانش‌آموزان دوره ابتدایی	آموزش مهارت‌های زندگی به دانش‌آموزان ابتدایی، در قالب سه زمینه کلی دانش، نگرش و توانش، و توسط چهار عنصر هدف، محتوا، روش و ارزشیابی انجام می‌گیرد.	همسو است
صفایی و همکارانش (۱۴۰۰)	طراحی و اعتباربخشی الگوی برنامه درسی مبتنی بر مهارت‌های تفکر خلاق برای دانش‌آموزان دوره ابتدایی	بین دیدگاه گروه برنامه‌ریزی درسی، روانشناسان تربیتی و مربیان در عنصر اهداف، محتوی، روش‌های تدریس و ارزشیابی برنامه درسی در رابطه با الگوی برنامه درسی مبتنی بر مهارت‌های تفکر خلاق برای دانش‌آموزان دوره ابتدایی تفاوت وجود دارد.	همسو است
جمشیدی و همکارانش (۱۴۰۰)	استخراج ویژگی‌های عناصر اساسی برنامه درسی مهارت‌آموزی به منظور اشتغال‌پذیری دانش‌آموزان مدارس متوسطه دوم	یافته‌های پژوهش مولفه‌های برنامه مهارت‌آموزی برای اشتغال‌پذیری را قالب عناصر هدف (شناختی، عاطفی و مهارتی)، محتوا، راهبردهای یاددهی و یادگیری و ارزشیابی شناسایی کرده است.	همسو است
ناصری آلاستی و همکارانش (۱۳۹۹)	الگوی بومی‌سازی برندینگ مهارت‌آموزی و کارآفرینی فردی و اجتماعی در مدارس ایران	عوامل داخلی: ریسک‌پذیری مدیران، زیرساخت‌های مالی، اجتماعی و قانونی، برنامه‌ریزی استراتژیک، حمایت مدیران ارشد سازمان، عوامل خارجی زمینه‌ساز دارای ابعاد: قدرت برند سازمان، حمایت دولت، طرح‌های تشویقی نهادهای بالادستی، پیامدهای داخلی دارای ابعاد: انگیزش دانش‌آموزان، گرایش کارآفرینانه در مدرسه، تشویق و حمایت از دانش‌آموزان مستعد و پیامدهای خارجی دارای ابعاد: ارزش ویژه برند سازمان، رضایت جامعه و افکار عمومی، جذب دانش‌آموزان مستعد و نوآور و... سازمان بود.	همسو است
خیری‌نیا فیروزجایی (۱۳۹۹)	تحلیل محتوای مهارت‌آموزی در کتاب‌های درسی دوره ابتدایی	مولفه‌های مهارت‌آموزی سواد اطلاعاتی بیشترین فراوانی و کمترین فراوانی مربوط به مولفه برنامه‌ریزی بوده است.	همسو است
فرهمند، پریدار، تاجایی، رئیسی (۱۳۹۹)	بررسی تاثیر بکارگیری الگوی فراشناخت بر مهارت‌آموزی دانش‌آموزان	الگوی فراشناخت بر مهارت‌آموزی دانش‌آموزان تاثیر معناداری دارد.	همسو است
حیدری و همکارانش (۱۳۹۹)	بررسی نقش مهارت‌آموزی در میزان رغبت فارغ التحصیلان دانشگاهی به کارآفرینی	میزان رغبت به کارآفرینی و نگرش به کارآفرینی در بین فارغ التحصیلانی مهارتی در سطح بالایی قرار دارد و هنجارهای اجتماعی و کارآمدی کارآفرینی و دانش کارآفرینی در سطح متوسطی قرار دارند.	همسو نیست
فتاحی (۱۳۹۹)	اثربخشی مهارت‌آموزی بر پایه الگوی پردازش اطلاعات اجتماعی بر شایستگی اجتماعی دانش‌آموزان دارای اختلال‌های یادگیری	آموزش الگوی پردازش اطلاعات اجتماعی در افزایش شایستگی اجتماعی دانش‌آموزان دارای اختلال‌های یادگیری معنی دار است.	همسو است

همسو است	مقوله مهارت‌آموزی در فرهنگ اسلامی ایرانی که در فرآیند تحلیل به‌عنوان مقوله اصلی شناسایی شد، تحت تأثیر «شرایط و برون‌داد نظام آموزشی، شرایط و ویژگی‌های دانش‌آموزان، شرایط و ویژگی‌های معلمان، شرایط بازار کار، مغفول ماندن اسناد بالادستی» که رؤس مقوله‌های علی را تشکیل دادند، قرار داشته و بر اثر مهمترین راهبردهای فرهنگی، آموزشی و سیاستگذاری کلان؛ در بستر «عوامل کمک‌کننده داخلی (محیط آموزشی)، عوامل کمک‌کننده خارج از محیط مدرسه، ظرفیت‌های مطلوب موجود در اسناد بالادستی» پیامدهای مثبت فردی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی را در پی دارد.	تدوین الگوی اسلامی ایرانی مهارت‌آموزی در مدارس متوسطه کشور	مرادی‌دهقی (۱۳۹۸)
همسو نیست	۱۶ مقوله کلی است که در چارچوب الگوی پارادایمی در قالب شرایط علی، راهبردها، زمینه، شرایط مداخله گر، پیامدها بر پدیده کانونی مهارت‌آموزی دانشجویان دختر دانشگاه‌ها و ارائه الگوی مهارت‌آموزی مؤثر است.	ارائه الگوی مفهومی برای مهارت‌آموزی دانشجویان دختر دانشگاه‌های کشور	ناصری، شریفی، ایمانی (۱۳۹۸)
همسو است	سه بعد آموزش‌های مهارتی و کارآفرینی، حکمرانی، آموزش‌های مهارتی کیفی و بازار محور و ۲۷ مولفه و ۱۷۳ شاخص سازنده احصاء‌گردید.	مولفه‌ها و شاخص‌های حکمرانی آموزش‌های مهارتی در سطح فروملی و محلی	قاسمی خیرآبادی (۱۳۹۸)
همسو است	درس پژوهی می‌تواند در پنج مولفه دانش، مهارت، نگرش، تواناییها و ویژگیهای شخصیتی در جهت کسب شایستگی‌های حرفه ای توسط معلمان ابتدایی نقش آفرینی نماید.	تبیین نقش درس پژوهی بر کسب شایستگیهای حرفه‌ای توسط معلمان ابتدایی و مهارت آموزی دانش‌آموزان	ذاکری و حسن‌پور (۱۳۹۸)
همسو است	آموزش صنایع‌دستی بر ایجاد خلاقیت، مؤثر است و این هنر و آموزش آن، نتیجه مثبت و مؤثری در بالا بردن مهارت‌های مختلف کودکان دارد و در آثار نمونه‌های اقدام‌پژوهی قابل مشاهده است	چگونگی آموزش متکی بر خلاقیت و مهارت‌آموزی صنایع دستی به کودکان دبستانی (۶ تا ۱۱ سال)	سادات عطایی (۱۳۹۷)
همسو است	متخصصان برنامه درسی و معلمان دوره ابتدایی ویژگیهای اهداف، محتوا، راهبردهای یاددهی و یادگیری و ارزشیابی را در الگوی مذکور تایید نموده‌اند.	طراحی و اعتباربخشی الگوی مطلوب برنامه درسی با تاکید بر پرورش مهارت‌های حل مساله دانش‌آموزان ابتدایی	ابراهیم پور کومله، سیف نراقی، نادری (۱۳۹۵)
همسو است	هیچ یک از ابعاد مهارت‌های شهروندی به نحو مطلوبی در کتاب‌های دوره ابتدایی بازتاب نداشته است.	مهارت‌های شهروندی مغفول در برنامه درسی دوره ابتدایی ایران	بدایان و ناطقی (۱۳۹۵)
همسو است	در محتوای کتابهای درسی مطالعات اجتماعی پایه‌های سوم، چهارم، ششم دوره ابتدایی، بیشترین ضریب اهمیت مربوط به مولفه رشد اخلاقی و کمترین ضریب اهمیت برای مولفه خودآگاهی به دست آمده است.	میزان توجه به مولفه‌های هیجانی اجتماعی دوره اواسط کودکی در کتابهای مطالعات اجتماعی دوره ابتدایی	جوهری (۱۳۹۴)
همسو نیست	دانش‌آموزان دختر نسبت به دانش‌آموزان پسر در مهارت‌های بین فردی، شخصیت دوستانه/فشاری و توانایی سازمانی خودکارآمدی بالاتری را گزارش کردند، دانش‌آموزان پسر درک خود از مهارت در حل مسئله، تجزیه و تحلیل/کمی، فنی و مهارت‌های	شکاف اعتماد دانش‌آموزان: تفاوت جنسیتی در خودکارآمدی مهارت شغلی	پاپیرینا (۲۰۲۱)

	رایانه‌ای را بیشتر گزارش کردند. تفاوت جنسیتی در اعتماد در رهبری، ابتکار، برنامه‌ریزی استراتژیک و مهارت‌های کارآفرینی یافت نشده است.		
همسو نیست	چهار مجموعه مهارت قابل جابجایی شامل حرکت و عملکرد فیزیکی مکرر، فرایند تجزیه و تحلیل اطلاعات، کنترل فیزیکی مکرر تجهیزات و عملکرد عاطفی فردی در ۲۳ شغل با درجات مختلف وجود دارد و نیمی از پاسخ دهندگان از میزان افزونگی فناوری خود و تغییرات فعلی ناشی از اتوماسیون و پیشرفت فناوری در بازار کار آگاهی نداشتند.	مطالعه تجربی مهارت‌های شغلی ناپایدار در عصر روبات‌ها	چوانگ (۲۰۲۱)
همسو است	مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان مدارس ابتدایی هنوز محدود است که می‌تواند به نوبه خود باعث شود که رویکرد علمی در برنامه درسی کمتر از حد مطلوب باشد.	مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان مدارس ابتدایی به عنوان یک جنبه مهم در اجرای برنامه درسی با رویکرد علمی	سوسوندی (۲۰۲۰)
همسو است	عوامل مهم جهت توسعه مهارت‌های اشتغال عبارتند از: ابتکار عمل، مهارت‌های سازمانی، مهارت‌های محل کار، تمرین‌های مهارتی طبق استانداردهای حرفه‌ای، مهارت‌های فردی و بین فردی و تمرین یکپارچه سازی.	ارزیابی مهارت‌های اشتغال در بین دانشجویان آموزش حرفه‌ای در هندوستان	تیواری (۲۰۲۰)
همسو نیست	زمینه سازمانی و منطقی رویکرد ارائه شده، از جمله پیاده سازی عملی و نتایج اولیه در دوره جدید PGT ارائه شده است.	قرار دادن مهارت‌های قابل اشتغال و قابل انتقال در برنامه درسی: یک رویکرد عملی و چند رشته‌ای	والرو (۲۰۲۰)
همسو نیست	مشکلات آموزش مهارت‌های حرفه‌ای در مدارس عبارتند از: کمبود مواد و محتوای آموزشی، مشکلات زیرساختی فناوری، ناسازگاری برنامه‌های آموزشی با نیازهای صنعت، ناتوانی در سازگاری با تغییر مهارت‌های شغلی، گمراهی در انتخاب رشته حرفه‌ای و مشکلات مبتنی بر سیستم آموزشی و مدیریت مدرسه.	شناسایی مشکلات موجود در فرایند آموزش مهارت‌های حرفه‌ای در مدارس	گانگور (۲۰۲۰)
همسو است	فراهم کردن فرصت توسعه اشتغال، بر قابلیت اشتغال دانشجویان تأثیر می‌گذارد. برنامه درسی بیشترین تاثیر را ایجاد فرصت و توسعه اشتغال در دانشجویان دارد.	بررسی دیدگاه‌های دانشجویان در مورد توسعه اشتغال در نظام آموزش عالی در آفریقای جنوبی	پیتان (۲۰۲۰)
همسو است	دانش‌آموزان گروه آزمایشی مسئولیت فعالیتهای برنامه درسی لایه ای را به صورت فردی و درون گروهی بر عهده می‌گیرند و در صورت مواجهه با مشکل از مهارت‌های حل مسئله خود استفاده می‌کنند.	بررسی تاثیر برنامه درسی لایه‌ای بر مهارت حل مسئله در دانش‌آموزان ابتدایی	کوچ آکران (۲۰۱۹)
همسو است	ذهن سالم که بر اساس آموزش مهارت‌های نرم صورت گرفته، بسیاری از حوزه‌های سلامت جسمی نوجوانان را	تاثیرات حاصل از گنجاندن مهارت‌آموزی نرم در برنامه درسی دوره دبیرستان بر سلامتی، رفتار،	لردن (۲۰۱۹)

	تقویت می‌کند و بر رفتار تاثیر مثبت می‌گذارد، اما تاثیر قابل توجهی بر سلامت عاطفی ندارد.	احساسات عاطفی و آرزوهای شغلی دانش‌آموزان	
همسواست	یک برنامه درسی متمرکز بر آموزش مهارت‌های اجتماعی، موفقیت و فرصت‌های شغلی دانش‌آموزان دارای معلولیت ذهنی متوسط تا شدید را افزایش می‌دهد.	تاثیر برنامه درسی مبتنی بر مهارت‌های اجتماعی بر افزایش موفقیت اشتغال دانش‌آموزان با معلولیت‌های ذهنی متوسط تا شدید	سایر (۲۰۱۷)

محدودیت‌های تحقیق

- ۱- بعضی از معلمان به علت مشغله کاری حاضر به مصاحبه نشدند.
- ۲- بعضی از خبرگان (غیر از معلمان) به علت کرونا و مشغله کاری حاضر به مصاحبه حضوری نشدند و این از عواملی بود که باعث محدودیت در فرآیند اجرای پژوهش برای پژوهشگر بود.
- ۳- این پژوهش در جامعه معلمان دوره ابتدایی انجام شد و می‌توانست در سطح وسیع‌تری باشد که به دلیل پرهزینه بودن این امر اتفاق نیفتاد و همین امر تعمیم دادن نتایج را تا حدودی محدود می‌سازد. که البته میتوان از ابزارهای دیگری که کم هزینه تر و وسیع تر هستند استفاده نمود مانند توزیع پرسشنامه های الکترونیکی و ...

پیشنهادات کاربردی بر اساس نتایج

- بعد مهارت فردی (خودشناسی - جرات مندی - کنترل هیجانات عاطفی و رفتاری)
- مطالب برنامه درسی، به تمرکز بر روی عادت‌های خوب به دانش‌آموزان توجه کند.
- از طریق مطالب داستانی در محتوای کتب درسی، جرات مندی و شجاعت به دانش‌آموزان یاد داده شود.
- روش‌های کنترل احساسات در لحظه و جلوگیری از بروز بی‌موقع آنها از طریق داستان‌گویی به دانش‌آموزان یاد داده شود.
- به کمک برنامه درسی شیوه‌های مدیریت بحران مثل بحث کرونا که بدون خبر اتفاق افتاد، به دانش‌آموزان یاد داده شود.
- بعد مهارت اجتماعی (همدلی - رابطه با همسالان - همکاری)
- برنامه درسی دوره ابتدایی هدف خود را بر این بگذارد تا با آموزش مهارت‌های اجتماعی به دانش‌آموزان به آنها کمک نماید تا به خوبی از عهده کارها و وظایفشان برآیند.
- فعالیت‌های مندرج در کتب درسی دوره ابتدایی به گونه‌ای باشد که دانش‌آموزان را به انجام پروژه‌های گروهی سوق دهد.
- معلمان در بحث روش تدریس، از تکنیک‌های یادگیری پروژه محور استفاده نمایند.
- بعد مهارت ارتباطی (کلام گفتگو) - شنود موثر)
- موقعیت‌ها و برنامه‌هایی برای دانش‌آموزان دوره ابتدایی ایجاد شود تا بتوانند به صورت گروهی در فعالیت‌هایی اعم از فرهنگی، اجتماعی، ورزشی و... شرکت نمایند.
- در فعالیت‌های کتب درسی دوره ابتدایی، به گفتگو کردن و شنیدن موثر توجه شود.
- بعد مهارت اخلاقی (صداقت و راستگویی - امانتداری - حسادت نکردن)
- هدف تربیتی برنامه درسی دوره ابتدایی به گونه‌ای باشد که منجر به پرورش دانش‌آموز خردمند شود.
- محیط یادگیری با سطح رشد دانش‌آموزان هماهنگ در نظر گرفته شود.

- با در نظر گرفتن عنصر فضا و مکان در برنامه درسی پیشنهاد می‌شود پایبندی معلمان و مدیران به نماز و رعایت اخلاقی و اعتقادی مورد نظر قرار گیرد.
- بعد مهارت تفکر (تفکر خلاق - تفکر نقاد)
- در عنصر ارزشیابی برنامه درسی دوره ابتدایی، فعالیت‌های فکری و ابتکاری دانش‌آموزان مورد ارزیابی قرار گیرد.
- روش‌های تدریس مناسب جهت افزایش سطح مهارت‌های تفکر خلاق و نقاد برای دانش‌آموزان دوره ابتدایی در نظر گرفته شود.
- از روش‌های تدریس دانش‌آموز محور استفاده شود تا روحیه خلاقیت و نوآوری در دانش‌آموزان شکوفا شود.
- فعالیت‌های برنامه درسی دوره ابتدایی بر اساس خلاقیت پروری ارائه داده شوند.
- بعد مهارت حل مسئله (فهم مسئله - تصمیم‌گیری - مدیریت زمان)
- زمینه مشارکت دانش‌آموزان در فرایند یاددهی و یادگیری و حتی اداره مدرسه توسط مدیر و معلمان فراهم شود.
- نسبت به تشکیل و تقویت شورای دانش‌آموزی در مدرسه اقدامات لازم صورت گیرد.
- امکان بحث و گفتگوی دانش‌آموزان در حین حل مسئله توسط معلم فراهم گردد.
- بعد مهارت فناوری (سخت‌افزار و نرم‌افزار - شبکه جهانی اینترنت)
- امکانات و فناوری آموزشی مناسب با روش‌های نوین تدریس توسط مدارس فراهم شود.
- معلمان روش تدریس خود را در پاره‌ای از موارد به صورت آنلاین ارائه دهند.
- شیوه‌های کار با ابزارهای الکترونیکی به دانش‌آموزان آموزش داده شود.
- در فضای مجازی، با هدایت معلم، دانش‌آموزان به بحث و تبادل نظر ترغیب شوند.
- بعد مهارت زیست محیطی (دوستدار محیط زیست - مصرف بهینه انرژی - مدیریت پسماند)
- در تدوین برنامه درسی دوره ابتدایی، مطالبی برای فعالیت دانش‌آموزان در طبیعت گنجانده شود.
- فضا سازی مناسب در محیط مدرسه جهت مدیریت پسماند به صورت گروهی صورت گیرد.
- اردوها و گردش‌های علمی در طبیعت برای دانش‌آموزان دوره ابتدایی تدارک دیده شود.
- بعد مهارت اقتصادی (کارآفرینی - مدیریت مالی صرفه جویی)
- محتوای درسی و نیز، راهنمای معلم با رویکرد تلفیقی در حوزه تربیت اقتصادی برای هر پایه تحصیلی در دوره ابتدایی تدوین شود.
- فرصت‌های عملی و کاربردی در برنامه درسی آشکار تدارک دیده شود.
- بعد مهارت بهداشتی (تغذیه سالم - پوشش مناسب - آگاهی از بیماری‌ها)
- اهمیت داشتن تغذیه سالم و ورزش به دانش‌آموزان دوره ابتدایی گفته شود.
- در قالب فعالیت‌های کلاسی، مهارت کمک‌های اولیه به دانش‌آموزان دوره ابتدایی یاد داده شود.
- ضرورت توجه نمودن به برنامه‌های مراقبت پزشکی و مصرف داروها به دانش‌آموزان دوره ابتدایی گوشزد شود.

مراجع

- ادیب منش، مرزبان؛ صدر، آمنه(۱۴۰۰). طراحی الگوی مطلوب برنامه درسی ارتقای مهارت‌های زندگی دانش‌آموزان دوره ابتدایی. فصلنامه مطالعات برنامه درسی، ۱۶، ۶۲، ۲۲۳-۲۵۶.
- ابراهیم پور کومله، سمیرا؛ سیف نراقی، مریم؛ نادری، عزت‌الله(۱۳۹۵). طراحی و اعتباربخشی الگوی مطلوب برنامه درسی با تاکید بر پرورش مهارت‌های حل مساله دانش‌آموزان در درس مطالعات اجتماعی دوره ابتدایی ایران. فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی، ۱۰، ۳، ۲۷-۹.
- اسلامیه، فاطمه(۱۳۹۱). جایگاه دانشگاه قرن بیست و یک در تربیت شهروند جهانی. مجموعه مقالات همایش بین‌المللی آموزش و جهانی شدن. تهران: دانشگاه شهید بهشتی.
- اسدی، مظفر(۱۳۹۸). نقش مهارت آموزی سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای در توسعه اقتصادی کشور، کنفرانس ملی دستاوردهای نوین پژوهشی در حسابداری و مدیریت، رشت.
- بدایان، محمود؛ ناطقی، فائزه(۱۳۹۵). مهارت‌های شهروندی مغفول در برنامه درسی دوره ابتدایی ایران. فصلنامه پژوهش در برنامه‌ریزی درسی، ۱۳، ۴۹، ۱۲-۱.
- تقیه، نرجس خاتون؛ لیاقتدار، محمدجواد؛ زمانی، بی‌بی عشرت(۱۳۹۸). بررسی کیفیت برنامه‌ی درسی مهارت‌های زندگی در دوره‌ی متوسطه‌ی اول از دیدگاه معلمان، ارائه‌ی راهکارهای صاحب‌نظران و معلمان برای کیفیت‌بخشی به آن. رویکردهای نوین آموزشی، ۱۴، ۱، ۸۲-۶۷.
- جمشیدی، هادی؛ فقیهی، علیرضا؛ یوسف زاده، محمدرضا(۱۴۰۰). استخراج ویژگی‌های عناصر اساسی برنامه درسی مهارت‌آموزی دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه. فصلنامه پژوهش در برنامه ریزی درسی، ۱۸، ۶۸، ۸۵-۷۳.
- جواهری، سمیه(۱۳۹۴). تحلیل محتوای کتاب‌های درسی مطالعات اجتماعی دوره ابتدایی سال بر اساس مولفه‌های سلامت هیجانی - اجتماعی سال تحصیلی ۹۴-۹۳. دانشگاه الزهرا (س)، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.
- حیدری، الهام؛ حیدری، شهریار؛ خوش پیمان، الهام(۱۳۹۹). بررسی نقش مهارت آموزی در میزان رغبت فارغ‌التحصیلان دانشگاهی به کارآفرینی، سمینار ملی رویکردهای نوین آموزش و پژوهش در انقلاب صنعتی چهارم، اهواز.
- حجازی، اسد؛ بختیاری، ابوالفضل(۱۳۹۸). مهارت آموزی و آموزش کارآفرینی در مدارس: چالش‌ها و راهبردها، دومین کنفرانس ملی مدارس کارآفرین (با رویکرد برنامه‌ریزی درسی)، اصفهان.
- خیری‌نیا فیروزجایی، حسینعلی(۱۳۹۹). تحلیل محتوای مهارت‌آموزی در کتاب‌های درسی دوره ابتدایی. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه مازندران، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی.

- ذاکری، نعیمه؛ حسن پور، محمد(۱۳۹۸). تبیین نقش درس پژوهی بر کسب شایستگی های حرفه ای توسط معلمان ابتدایی و مهارت آموزی دانش آموزان، کنفرانس ملی پژوهش های حرفه ای در روانشناسی و مشاوره با رویکرد دستاورهای نوین در علوم تربیتی و رفتاری «از نگاه معلم»، میناب.
- سادات عطایی، محبوبه (۱۳۹۷). چگونگی آموزش متکی بر خلاقیت و مهارت آموزی صنایع دستی به کودکان دبستانی (۶ تا ۱۱ سال). پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه هنر تهران، پردیس بین‌المللی فارابی.
- صفایی، نصرت؛ زارعی، اقبال؛ سماوی، عبدالوهاب(۱۴۰۰). طراحی و اعتباربخشی الگوی برنامه درسی مبتنی بر مهارت‌های تفکر خلاق برای دانش آموزان دوره ابتدایی. نشریه علمی فناوری آموزش، ۱۵، ۳، ۵۹۰-۵۷۹.
- فرهمنند، فرامرز؛ پریدار، فخرالدین؛ تاجایی، گلزار؛ رئیسی، مرضیه(۱۳۹۹). بررسی تاثیر بکارگیری الگوی فراشناخت بر مهارت آموزی دانش آموزان. پنجمین کنفرانس بین المللی پژوهش‌های نوین درحوزه علوم تربیتی و روانشناسی و مطالعات اجتماعی ایران، تهران.
- فتاحی، فاطمه (۱۳۹۹). اثربخشی مهارت‌آموزی بر پایه الگوی پردازش اطلاعات اجتماعی بر شایستگی اجتماعی دانش‌آموزان دارای اختلال های یادگیری. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه الزهرا (س)، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.
- فتحی، محمدرضا؛ مرادی، روح اله(۱۳۹۳). تحلیل محتوای برنامه درسی علوم تجربی پایه‌های سوم دوره ابتدایی از نظر میزان توجه به فرایند حل مسئله و مهارت‌های تفکر، نخستین همایش ملی علوم تربیتی و روان‌شناسی مرودشت.
- قاسمی خیرآبادی، عبدالله؛ خورشیدی، عباس؛ عباسی سروک، لطف‌الله؛ خسروی، پرستو؛ دلگشایی، یلدا (۱۳۹۸). مولفه ها و شاخص های حکمرانی آموزشی های مهارتی در سطح فروملی و محلی مطالعه موردی استان تهران. فصلنامه مهارت‌آموزی، ۷، ۲۷، ۹۶-۷۳.
- گل‌دوجی نژاد، آقچه(۱۳۹۸). بررسی اثربخشی مهارت آموزی و کارآفرینی در مدارس متوسطه اول شهرستان گنبدکاووس، پنجمین همایش ملی پژوهش‌های نوین در برنامه‌ریزی درسی ایران، تهران.
- مرادی‌دهقی، شهریار(۱۳۹۸). تدوین الگوی اسلامی ایرانی مهارت‌آموزی در مدارس متوسطه کشور. رساله دکتری تخصصی. دانشگاه علامه طباطبائی، پردیس تحصیلات تکمیلی خودگردان.
- مصاحبه با خبرگان آموزش و پرورش(۱۴۰۱). مصاحبه جهت اجرای رساله دوره دکتری با عنوان طراحی الگوی برنامه درسی مهارت‌آموزی در دوره ابتدایی. به راهنمایی دکتر مریم صفرنواده، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اسلامشهر.
- مقیمی، سیدمحمد؛ خنیفر، حسین؛ اردیبهشت، محمدمهدی؛ شریفی، سیدمهدی(۱۳۹۷). آرایه الگوی آموزش مهارت محور جهت توسعه کارآفرینی رسانه‌ای. فصلنامه توسعه کارآفرینی، ۱۱، ۴، ۷۰۰-۶۸۱.

-ناصری آلاشتی، میترا؛ صفاریان همدانی، سعید؛ هاشم نژاد آبرسی، فاطمه (۱۳۹۹) پژوهشی را تحت عنوان الگوی بومی سازی برندینگ مهارت‌آموزی و کارآفرینی فردی و اجتماعی در مدارس ایران. فصلنامه مدیریت مدرسه، ۸، ۳، ۶۷-۹۴.

-ناصری، مزگان؛ شریفی، اصغر؛ ایمانی، محمدنقی (۱۳۹۸). ارائه الگوی مفهومی برای مهارت‌آموزی دانشجویان دختر دانشگاه‌های کشور. فصلنامه فرهنگی - تربیتی زنان و خانواده، ۱۴، ۴۸، ۷۰-۳۹.

-نوروزی مصیری، علی حسن؛ تیموری، ابراهیم؛ گرامی خواه، عرفان؛ عربی جونقانی، احمد (۱۳۹۸). مروری بر الگوی مهارت‌آموزی در فرایند یاددهی و یادگیری دوره ابتدایی. پنجمین کنفرانس ملی علوم انسانی و مطالعات مدیریت. تهران.

منابع انگلیسی

-Chuang, Szufang (2021). An Empirical Study of Displaceable Job Skills in the Age of Robots. *European Journal of Training and Development*, 45, 6-7, 617-632.

-Discussion Paper No. 1630. Centre for Economic Performance.

-Güngör, G. (2020). Problems and Solution Suggestions Encountered In Vocational Skill Training In Vocational High Schools: TEACHERS' VIEWS. *European Journal of Education Studies*, 7, 4, 233-252.

-Koc Akran, Sevda; Gurbuzturk, Oguz (2019). Effect of Layered Curriculum in Problem Solving Skills of Students in Science and Technology Course. *International Journal of Educational Methodology*, 5, 1, 135-150.

-Lordan, Grace; McGuire, Alistair (2019). Widening the High School Curriculum to Include Soft Skill Training: Impacts on Health, Behaviour, Emotional Wellbeing and Occupational Aspirations. CEP .

-National Skills Coalition. (2020). Skills for Good Jobs Agenda 2020. ERIC Number: ED603281.

-Papyrina, Veronika; Strebel, Judi; Robertson, Bruce (2021). The Student Confidence Gap: Gender Differences in Job Skill Self-Efficacy. *Journal of Education for Business*, 96, 2, 89-98.

-Pitan, O. S., & Muller, C. (2020). Student perspectives on employability development in higher education in South Africa. *Education+ Training*, 63, 3, 453-471.

-Suswandari, M. ; Siswandari; Sunardi; Gunarhadi. (2020). Social Skills for Primary School Students: Needs Analysis to Implement the Scientific Approach Based Curriculum. *Journal of Social Studies Education Research*, 11, 1, 153-162.

-Sayer, Ian Vankirk (2017). A Social Skills Curriculum Intended to Increase the Employment Success of Secondary Transition Aged Students with Moderate to Severe Intellectual Disabilities. ProQuest LLC, Ed.D. Dissertation, University of Southern California.

-Tiwari, P. , & Malati, N. (2020). Employability Skill Evaluation among Vocational Education Students in India. *Journal of Technical Education and Training*, 12, 1, 218-228.

-Valero, Maria De Rodanas; Reid, Tom; Dell, Ghislaine; Stacey, David; Hatt, Jo; Moore, Yvonne; Clift, Sally (2020). Embedding Employability and Transferable Skills in the Curriculum: A Practical, Multidisciplinary Approach. *Higher Education Pedagogies*, 5, 1, 247-266.

Abstract

The present research has explored and investigated the level of attention of the elementary school curriculum to skill learning. The studied data was collected based on qualitative research through interviews. The sample size consisted of 22 people from all experts and activists of curriculum and elementary education. Data analysis was done through theme analysis. The results showed that the results of the analysis of the interviews indicated that in order to design the curriculum of skills training in the elementary school, it is necessary to pay attention to 102 indicators (taken from open coding), 26 components (taken from axial coding) and 10 dimensions (taken from selective coding). Be considered. Is. The above dimensions include individual skill, social skill, communication skill, moral skill, thinking skill, problem solving skill, technology skill, environmental skill, economic skill, health skill. The results of the assessment of the components showed the level of attention of the elementary school curriculum to skill learning components (self-awareness - boldness - control of emotional and behavioral emotions - empathy - relationship with peers - cooperation - verbal component (conversation) - effective listening - honesty and truthfulness - trustworthiness - jealousy Don't - creative thinking - critical thinking - problem understanding - decision making - time management - hardware and software - global Internet network - environment friendly - optimal energy consumption - waste management - entrepreneurship - financial management - healthy eating - proper coverage - awareness of diseases) Examining the fit indices also showed that the model has a good fit and is approved.

Key words: curriculum, skills training, elementary school.